

Sygn. akt I CSK 2901/22

POSTANOWIENIE

Dnia 28 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa D. J.
przeciwko D. R.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 października 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 14 stycznia 2021 r., sygn. akt I ACa 928/20,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od pozwanego D. R. na rzecz powoda D. J. tytułem zachowku kwotę 326 233 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 31 sierpnia 2012 r., umorzył postępowanie co do kwoty 169 167 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 31 sierpnia 2012 r. oraz orzekł o kosztach postępowania.

Wyrokiem z dnia 14 stycznia 2021 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu orzekając na skutek apelacji pozwanego zmienił wyrok Sądu Okręgowego w punkcie II o tyle tylko, że zasądził ustawowe odsetki za okres od 31 sierpnia 2012 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowe odsetki za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r.,

a w pozostałym zakresie oddalił apelację i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez pozwanego.

Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, sprowadzające się do następujących pytań:

1) „czy istnieje podstawa prawna dająca biegłemu sądowemu z zakresu szacowania nieruchomości możliwość ustalenia, na potrzeby obliczenia zachowku, wartości jednej nieruchomości będącej przedmiotem zapisu windykacyjnego i tworzącej gospodarstwo rolne (zarówno w dacie otwarcia spadku jak i w dacie ustalania wysokości zachowku) a składającej się z kilku działek geodezyjnych o zróżnicowanym przeznaczeniu i różnej lokalizacji jako sumy wartości tych działek ?; 2) „czy istnieje podstawa prawna dająca biegłemu sądowemu z zakresu szacowania nieruchomości możliwość ustalenia, na potrzeby obliczenia zachowku, wartości nieruchomości będącej przedmiotem zapisu windykacyjnego i tworzącej gospodarstwo rolne (zarówno w dacie otwarcia spadku jak i w dacie ustalania wysokości zachowku), a składającej się z kilku działek geodezyjnych o zróżnicowanym przeznaczeniu z pominięciem faktycznego przeznaczenia wzmiankowanej nieruchomości oraz faktycznego sposobu korzystania z niej tożsamego w okresie otwarcia spadku i ustalania wysokości zachowku, tj. faktycznego społeczno - gospodarczego przeznaczenia nieruchomości ?”; (3) „czy istnieje podstawa prawna dająca biegłemu sądowemu z zakresu szacowania nieruchomości możliwość łączenia w ramach jednej wyceny, na potrzeby obliczenia zachowku, wartości jednej nieruchomości będącej przedmiotem zapisu windykacyjnego i tworzącej gospodarstwo rolne (zarówno w dacie otwarcia spadku jak i w dacie ustalania wysokości zachowku), a składającej się z kilku działek geodezyjnych o zróżnicowanym przeznaczeniu i różnej lokalizacji, metody porównywania parami oraz metody korygowania ceny średniej nieruchomości ?”.

Zdaniem skarżącego, istnieje także potrzeba wykładni art. 481 § 1 k.c. i art. 455 k.c. w kontekście wymagalności roszczenia o zapłatę z tytułu zachowku, a w konsekwencji możliwości naliczenia odsetek ustawowych, a następnie odsetek

ustawowych za opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia, bowiem dotychczas niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie ma cechować się istotnością, czyli być doniosłe z uwagi na rangę zawierającego się w nim problemu prawnego oraz jego znaczenie wykraczające poza potrzeby rozstrzygnięcia sprawy, w której wniesiono skargę. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob.

m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącego nie spełnia tych wymogów. Jego ujęcie – ograniczone do przedstawienia własnego poglądu, w opozycji do stanowiska prawnego Sądu drugiej instancji – wskazuje na odniesienie go do okoliczności konkretnej sprawy i dążenie do uzyskania tą drogą poglądu, który miałby służyć jej rozstrzygnięciu, nie zaś na istnienie w tym zakresie ogólnego problemu związanego z wykładnią prawa. Skarżący nie wskazał jakichkolwiek kontrowersji lub rozbieżnych ocen prawnych, jakie wywołują postawione przez niego pytania, nie przedstawił poglądów orzecznictwa i doktryny dotyczących prezentowanych zagadnień, nie wykazał również ich poważnego i uniwersalnego charakteru. Nie wykazał zatem, że w sprawie ujawniło się zagadnienie wykładnicze o problemowym czy precedensowym charakterze, którego wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania powiela zarzuty do opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości zgłaszane przez skarżącego w toku postępowania przed Sądami obu instancji. Tezie o istnieniu w tym zakresie istotnego zagadnienia prawnego, przeczy w istocie sam skarżący w uzasadnieniu podstaw skargi, skoro procedurę wyceny zastosowaną przez biegłego uznaje za oczywiście sprzeczną z ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2021 r., poz.1899, ze zm. – dalej: „u.g.n.”) i rozporządzenia z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (Dz.U. Nr 207, poz. 2109, ze zm. – dalej: „Rozporządzenie”).

Ponadto wyboru właściwego podejścia oraz metody i techniki szacowania nieruchomości, zgodnie z art. 154 ust. 1 u.g.n. dokonuje biegły, stosując reguły wynikające z ustawy o gospodarce nieruchomościami i przepisach wykonawczych do tej ustawy. Sposób wyceny nie jest dowolny, wyznacza go cel, jakiemu służy wycena i możliwość jej dokonania według metody podstawowej dla danego rodzaju szacowania, z uwzględnieniem możliwości zastosowania metody mieszanej (art. 152 ust. 2 u.g.n.) (zob. m.in. orzeczenia Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 2018 r., I CSK 119/18, niepubl.; z 14 marca 2018 r., II CSK 271/17, niepubl.; i z 3

października 2014 r., V CSK 1/14, niepubl.). Istotne zagadnienie prawne nie może polegać na ocenie prawidłowości zastosowanych przez biegłego, w specyficznych okolicznościach sprawy, metod i technik wyceny nieruchomości, nie jest to bowiem abstrakcyjny problem związany z wykładnią przepisów prawa.

Oparcie natomiast wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć. Nie istnieje przy tym potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (zob.m.in. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego z 17 marca 2015 r., I PK 4/15; z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14; i z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08).

Skarżący przytoczył orzeczenia świadczące o istniejącej rozbieżności w orzecznictwie dotyczącej określania wymagalności roszczenia z tytułu zachowku w kontekście art. 481 § 1 k.c. i art. 455 k.c. Nie dostrzegł jednak, że problematyka związana z tą rozbieżnością była już wielokrotnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniana, a okoliczności sprawy nie wskazują na potrzebę kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen obowiązujących w dacie orzekania o roszczeniach z tego tytułu (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 marca 1985 r. – zasada prawna - III CZP 75/84, OSNC 1985, nr 10, poz. 147 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1999 r., I CKN 248/98, niepubl.; i z 25 maja 2005 r., I CK 765/2004, niepubl.).

Wobec nie unormowania w przepisach dotyczących zachowku terminu wymagalności roszczenia, który nie wynika także z właściwości zobowiązania, świadczenie z tego tytułu powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (art. 455 k.c.) (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., I CSK 67/15, niepubl.; z 25 czerwca 2015 r., III CSK 375/14, niepubl.; z 6 marca 2016 r., V CSK 209/13, niepubl.; z 7 lutego 2013 r., II CSK 403/12, niepubl.; z 17 września 2010 r., II CSK 178/10, niepubl., i z 17 kwietnia 2009 r., III CSK 298/08, OSNC-ZD 2009, nr 4, poz.107).

W części orzeczeń Sąd Najwyższy przyjmował natomiast, że ze względu na okoliczności danej sprawy stan opóźnienia w realizacji wierzytelności z tytułu zachowku następuje dopiero od chwili wyrokowania, skoro w tej dacie następowało ustalenie substratu zachowku (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1999 r., I CKN 248/98, niepubl.). Stanowisko to wynika to z faktu, że jedną z funkcji odsetek należnych wierzycielowi za czas opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego jest waloryzacja spadku siły nabywczej pieniądza. W konsekwencji ustalenie należnego wierzycielowi świadczenia pieniężnego według cen z daty wyrokowania i jednocześnie zasądzenie odsetek od dnia opóźnienia poprzedzającego datę wyrokowania, może prowadzić do dwukrotnego zastosowania na korzyść wierzyciela, tego samego mechanizmu waloryzacji świadczenia pieniężnego. Nie oznacza to jednak, że w takiej sytuacji wierzycielowi zawsze należą się odsetki ustawowe od daty wyrokowania o roszczeniu z tytułu zachowku.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dostrzeżono, że w związku ze stabilizacją stosunków ekonomicznych i obniżeniem wysokości odsetek ustawowych nabrały one w coraz większym stopniu charakteru odszkodowawczego, a ich funkcja waloryzacyjna uległa pomniejszeniu. W przypadku stabilizacji cen lub ich obniżenia zasądzenie odsetek od ustalonego świadczenia pieniężnego, którego wysokość nie wzrosła wskutek inflacji, nie prowadzi do podwójnej waloryzacji tego samego świadczenia. Przeciwna sytuacja będzie miała miejsce w sytuacji, gdy między powstaniem stanu wymagalności roszczenia o zachówek, a chwilą orzekania o tym roszczeniu ceny mające wpływ na określenie rozmiaru tego świadczenia wzrosły.

Z tych przyczyn w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że w tego rodzaju sprawach stan opóźnienia należy określać indywidualnie, z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy, unikając wszelkiego automatyzmu (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2016 r., III CSK 279/15, niepubl.; z 24 lutego 2016 r., I CSK 67/15, niepubl.; z 25 czerwca 2015 r., III CSK 375/14, niepubl., i z 7 lutego 2013 r., II CSK 403/12, niepubl.).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015, poz. 1800, ze zm.).

[as]